

HOE HET BEGON

1978-2001

Eigenlijk begint het verhaal al eind jaren 70. Na de revolutie tegen het kolonelsregime is het opeens salonfähig om naar Griekenland te gaan. De BBC-serie "Wie betaalt de veerman" die in 1978 op de Nederlandse tv wordt uitgezonden, geeft een extra impuls. Zo is het 1980 als ik, een kwart eeuw jong, voor de eerste keer in Griekenland kom. Ik ben vrijwel meteen onder de indruk van alle oude cultuurmonumenten die het land herbergt. Ik realiseer me dat ik aan de voeten van onze Westerse democratie sta. F. blijkt 10 jaar later net zo gecharmeerd van Griekenland te zijn als ik.

In die jaren zullen we een flink aantal keren naar Griekenland terugkeren : soms naar hetzelfde, soms naar een ander stukje: Athene; Attika: Marathon, Sounion; Delfi, Peloponnesos: Epidauros, Korinthe, Tiryns, Mykene, Sparti, Olympia, Vassae; Kreta: Knossos, Phaiastos, Malia; Santorini.

2004-2005

F. verdiept zich in de Griekse natuurwetenschappelijke filosofen. Ik heb gewoon zin om weer eens naar Griekenland te gaan, eens een plekje te ontdekken waar we nog niet geweest zijn. Samos wordt het: er is veel aan archeologische schatten te bekijken, Pythagoras is er geboren, het is van strategisch belang geweest in de oudheid en de archeologisch interessante plaatsen in Turkije zijn in een dagtochtje te bewonderen.

Mei 2005

In de meivakantie van school nemen we een chartervakantie naar Samos. Ik had een appartementencomplex uitgezocht dicht bij Samos-stad (vanwege de bereikbaarheid met het openbaar vervoer), maar vlak voor we vertrekken horen we dat we naar Pythagoreion zijn overgeplaatst omdat de eigenaar/beheerder van het door ons uitgezochte appartementencomplex plotseling is overleden. F. is in zijn nopjes dat we in de geboorteplaats van de wiskundige/filosoof zullen verblijven.

"In" Pythagoreion blijkt wat eufemistisch: we zitten een dikke 5 km buiten het stadje. Maar wel in een prachtig gelegen appartementencomplex Anastasia, tussen de velden met bloeiende klaprozen. Omdat het Pasen is rijden de bussen niet, dus wandelen we de eerste dagen veel. Naar Heireion, waar we bijna alleen de opgravingen bewonderen. En naar Psili Ammos, een paradijselijk verscholen badplaatsje met pijnbomen op het strand, dat 's zomers wel erg druk zal zijn. En overall bloeit de natuur overweldigend en uitbundig. Het is een lust voor het oog. Ook al staat er maar een enkele zielige flamingo in het zoutmeer.

Het is liefde op het eerste gezicht tussen Samos en ons.

We kijken nog veel meer rond; naar Samos-stad en Mytilini met de bus, naar Priene en Milete bij Kusadasi met boot en taxi.

We eten een aantal malen bij Stelios naast ons appartementencomplex, waar zijn dochter voor ons kookt. En vol van het prachtige Samos beloven we er te komen wonen als we gepensioneerd zijn.

Het regent als we de laatste avond bij Stelios eten. "Zie je wel", zeg ik, "het eiland huilt omdat we weg gaan." Als een echte Griek – smartlapliefhebber! - vindt hij het prachtig.

2005 – 2006

Ik loer regelmatig op internet wat er zoal te koop wordt aangeboden. Als een leuk huisje in een bergachtig gebied is verkocht vind ik het echt jammer. Ook verdiep ik me wat (tijdelijk) wonen in Griekenland zoal met zich mee brengt.

De taal kun je leren in het Provinciaal Centrum voor Talenonderwijs in Hasselt. September 2006 begint weer een nieuwe cursus, heel serieus een jaar lang 1 avond in de week. Voor spotprijs van €60 (ook voor NL?). Na 3 jaar kun je zelfs Staatsexamen Nieuwgrieks doen.....

Voorjaar 2006

Eigenlijk waren we van plan in de herfstvakantie van 2006 ijsberen te gaan kijken in Canada. Maar dat zit al heel snel vol, zodat we wat anders zoeken. Er gaan geen charters meer naar Samos, zodat we lijndiensten bij Olympic Airways en een hotel via Internet boeken – dat

laatste met halfpension. Er zijn dan waarschijnlijk al veel restaurants gesloten, net zoals eind april/begin mei. Dit keer in Kokkari, kunnen we de noordkust met de bus verkennen en wandelen in de bergen.

September 2006

We schrijven ons in – na enig zoek - voor Griekse les in Hasselt, in het Provinciaal Centrum voor Volwassenen Onderwijs afdeling Moderne Talen. Het is een groot gebouw waar allerhande talen worden onderwezen in de avonduren. Ook voor Nederlanders is het maar € 60 per jaar – exclusief lesmateriaal. Zes van de vierentwintig ingeschrevenen zijn Nederlanders – uit NL Limburg. Het is ouderwets Belgisch degelijk: les van een gediplomeerde lerares van 18.15 tot 21.30 met 20 minuten pauze. De aanwezigheid wordt geturfd en wil je het tweede jaar gaan volgen dan moet je het diploma van het eerste jaar gehaald hebben.

Dus van nu af aan is het iedere dinsdag goed plannen om om vijf uur van huis te kunnen wegrijden – in de avondspits duurt het toch wel een uur om er te komen (het is ongeveer 35 km). Ik besluit waar mogelijk dinsdags thuis te gaan werken – een enkele keer moet ik op pad en komt F. me aan het station in Maastricht ophalen.

Oktober 2006

We doen weer een weekje Samos. Weer wordt het hotel veranderd omdat de meeste dicht zijn gegaan. We zitten nu in het Dorissa Bay Hotel net buiten Pythagoreion. We huren maar een auto om het eiland wat verder te verkennen – en maken kennis met de Griekse manier van autorijden. Ongeduldig, macho, bergwegen en bijna geen parkeerplek. In Vouliotes raak ik klem in het centrumpje en kom na veel gehannes los. We kijken nog even naar een bouwkaai maar dat ligt ingeklemd tussen de haarspeldbochten van de toegangsweg. De vuilstort ligt op een prachtige locatie maar die zal wel niet te koop zijn – afgezien van de kosten die je moet maken om de grond schoon te krijgen.

We oefenen onze eerste woordjes Grieks met de ober – die ons woorden bijleert met een Samos accent (kótsjino in plaats van kókkino, rood – klinkt Italiaans).

We krijgen een staartje mee van een regenstorm die over het vasteland en Kreta is losgebarsten – niet meer dan wat ondergelopen voetpaden. Aan het eind van ons verblijf is de temperatuur weer zodanig opgelopen dat ik nog even in zee zwem.

Ondertussen is er een nieuwkomer aangeschoven in de Griekse les. Bij nadere kennismaking met G. blijkt dat hij niet meer werkt en de helft van het jaar in Griekenland woont – op Samos!! in het dorpje Pevkos. Hij vertelt ons een en ander zodat we onze plannen enigszins bijstellen. Niet kopen maar zelf bouwen, en niet in het oosten maar in het zuidwesten. Koumeika lijkt me een leuk plaatsje, boven Pevkos - dat aan zee ligt – tegen de hellingen. Geen last van vliegtuigen noch van noordelijke regens.

Ik vind op Internet wat amateurfoto's van de omgeving van Pevkos en Koumeika en zet die als bureaublad op de computer.

Januari 2007

De halfjaartoets Grieks is pittig. Maar we komen er goed doorheen. De groep is wel geslonken van 24 naar 13 mensen; de echte doorzetters. Volgens de lerares is het nog wel een relatief grote groep; vorig jaar om deze tijd waren het er maar 6.

Ik ontwerp met Apple Works eens een huis (To Spiti Mas versie 1) om te zien wat er zoal bij komt kijken.

April 2007

We vertrekken naar Samos; dit keer hebben we via Internet een huisje gehuurd in Pythagorion bij Kordula en Thassos, een Duits-Grieks stel. Bij Sandy hebben we weer een autootje gehuurd.

Zaterdag 28 april 2007

Het journaal had gisteravond gemeld dat er vandaag op Schiphol topdrukke verwacht wordt vanwege de meivakantie. Maar wij gaan dus vanaf Brussel. Volgens Internet is het hier warmer dan op Samos, de hele maand trouwens al.

We vertrekken om half 8 bij de bushalte in Amby en nemen op het station het boemeltje naar Luik. Daar stappen we over; ons langs bouwstallages wurmend. Zo te zien is men een heel nieuw station ernaast aan het bouwen voor de TGV. Wanneer zal dat ooit eens af zijn? Op het smalle perronetje wachten we op de Intercity en wurmen ons wederom door de menigte naar de 1^e klas. Onderweg is er enige vertraging zodat we de geplande aansluiting naar Zaventem missen, maar er komt al snel een volgende trein die richting op. Die stopt eerst nog in het dorp Zaventem, nooit geweten dat dat ook bestond. Bij het inchecken duurt het lang omdat er een hele (Franstalige) schoolklas mee moet; in het vliegtuig zitten we er midden tussen.

De vlucht van Athene naar Samos loopt een kwartier vertraging op omdat er meeuwen op de startbaan zitten. Onderweg mooi uitzicht op diverse eilanden: een onherbergzame met alleen de resten van een tempel erop en Mykonos dat volgebouwd is. We komen prachtig laag over de tempel van Ireon aanvliegen op Samos; natuurlijk geen fototoestel bij de hand. Aan de overkant, Turkije, zie ik dat er pontificaal een enorme rode vlag met een halve maan staat te wapperen. Die was er een half jaar geleden nog niet. ??

Sandy staat ons op te wachten en rijdt ons voor naar het gehuurde huisje in een smal straatje vlak bij de oude Agora. We laden uit en ik parkeer de auto op de openbare parkeerplaats aan zee (afgebakend met restanten van Dorische zuilen). Na uitpakken zitten we al snel op een terrasje aan de haven voor het avondmaal. Wel met de jas aan want het is nog frisjes. Bij de burens drinken we vervolgens een cappuccino (ik gooi de eerste om, over mijn jas) terwijl de op de tv de beginselen van het cricket proberen te ontrafelen.

Zondag 29 april 2007

Na niet zo'n goede nachtrust vanwege de keiharde matras worden we rustig wakker aan de ontbijttafel die in het uiterste hoekje van het terras net in de zon staat, achter de witgepleisterde muren van de burens. Daar voel je de stevige wind niet. We maken er een luierdag van. Ik bel G. voor een afspraak en een routebeschrijving, F. studeert wat Grieks. We zonnebaden wat om een kleurtje op de witte benen te krijgen. Het kerkklokje en het geang van de "popes" vanuit het klooster boven ons tegen de heuvel geeft een echt zondaggevoel. We lopen voor de lunch naar de haven. Bij het museum is er muziek en dansen er mensen; we kunnen niet ontdekken ter ere waarvan. Na de lunch lopen we eens door naar de nieuwe jachthaven langs de kust. We verbazen ons nog eens over de grote Turkse vlag aan de overkant.

We slenteren terug voor een drankje aan de haven. De ober herkent F. (aan zijn snor) zowaar van vorige gelegenheden. We proberen wat Grieks op hem uit.

We rusten wat in het huisje en dineren weer aan de haven. Bij terugkomst bewonderen we de heldere sterrenhemel.

Maandag 30 april 2007

De nachtrust is nu wat beter verlopen omdat ik het bed in het zijkamertje heb gebruikt; dat is ietsje zachter. De wind is weg; we ontbijten weer in het zonnetje.

Voor een bezoek aan het flamingomeer stappen we in de auto. Het meer is snel gevonden; maar het is helemaal drooggevallen; een zilte witte laag bedekt de bodem. Dus ook geen flamingo te zien. Later horen we van Kordula dat er afgelopen winter wel een stuk of 60 hebben gezeten.

We rijden door naar de zuid-oost punt. In Posidoneio is het enige dat beweegt de golfslag tegen een roeiboortje. We rijden terug en gaan lunchen bij Robinsons: lekkere pitta's met gyros en friet en sla en zure room. Ik koop nog doosje saffraan als kadootje voor de vrouw van G. die we morgen gaan bezoeken. Ik vraag verderop in de bakkerij in keurig Grieks om hoe laat ze morgen open gaan (Από τι ώρα είναι ανοιχτό αύριο;) en krijg vervolgens in het Engels antwoord .....

Daarna gaan we weer een beetje zonnebaden en Grieks studeren. Ik luister naar wat Griekse liedjes op de iPod; van lieverlee ga je toch woordjes herkennen en soms een hele zin. Het gaat in elk geval veel over "kardiá", hart, en liefde en verdriet.

De buurvrouw geeft de honden vlooiendruppels, als haar geiten te nieuwsgierig worden jaagt ze ze weg door met een tak op hun kop te slaan. Later roept ze ze weer ("Ela!") omdat ze een zak voer voor ze heeft. F. sproeit de citrusbomen en de planten op en langs het terras.

We eten 's avonds bij Fakos, iets voorbij de haven, waar we wat praten met een stel uit Friesland.

Dinsdag 1 mei 2007

's Morgens vroeg landt er met veel geraas een chartervliegtuig, volgens mij is dat Air Berlin. Het toeristenseizoen is begonnen! Om kwart over 10 vertrekken we naar G. in Pevkos. Tot Neochori is de weg uitstekend, daarna moeten we volgens de routebeschrijving over een smal steil betonpad met veel haarspeldbochten naar beneden. Het is maar goed dat het zo'n klein autootje is!

Later komen we weer op een grotere weg uit (G. vertelt later dat hij mensen voor de eerste keer altijd over deze kortste weg stuurt, als een soort test). We vinden het huis van G. al snel. We krijgen een rondleiding en hij laat ons nog een bouwproject verderop zien. De prijs van de huizen is heel redelijk (€100.000 voor een flinke eengezinswoning) maar ze staan wel heel dicht op elkaar.

We drinken koffie op het terras met uitzicht op zee; daarna lopen we naar restaurant Bella Vista voor de lunch. D. vertelt ondertussen over de eeuwigdurende vete van de 2 broers (restauranthouder en pensionhouder) en hoe ze elkaar het leven zuur maken. Het is druk op de weg naar het restaurant; veel mensen komen het bezoeken voor een lunch op de Dag van de Arbeid.

Voor ons is er een klein tafeltje vrijgehouden waar we net met z'n vieren aan passen. Het is keidruk in het restaurant zodat het een flinke poos duurt voor we aan onze mezze (malse octopus en lekkere gehaktballetjes) en later vis en gestoofde geit kunnen beginnen. Maar er valt genoeg te vertellen zodat we ons niet vervelen. Zo werden G. en D. pas echt in de gemeenschap opgenomen nadat ze een begrafenis hadden bijgewoond; hetgeen hier nog een aangelegenheid van een week is. Ook een doop duurt minstens een halve dag waarbij de baby ongeveer 5 keer (in diverse rondes) van kop tot kont in het doopwater wordt ondergedompeld; na iedere keer krijgt hij/zij nieuwe kleertjes aan. Later schuift Thassos nog aan voor verhalen over hoe G. heeft "geholpen" met vissen; hij spoort ons aan om met de druivenpluk in september te komen helpen.

Ondertussen is het gaan regenen zodat de tafeltjes die buiten stonden ook binnen ertussen gepropt worden. Het toenemende geroezemoes verstomd alleen een beetje als de kinderen van de andere broer (de pensionhouder) een ijsje komen kopen.

Omdat het nog regent haalt G. de auto en brengt ons weer naar zijn huis; daar drinken we koffie en kletsen nog wat door. Om 6 uur besluiten we op te stappen; het regent nog steeds lichtelijk en het begint zelfs al een beetje donker te worden. We nemen de lange (minder steile) route terug naar de hoofdweg; zelfs daar moet ik nog een stukje terug om de auto in z'n 1 te zetten voor een pittig hellinkje.

We parkeren de auto na een uurtje weer op de openbare parkeerplaats van Pythagorion en lopen naar de haven. Daar kijken we na het diner bij een cappuccino naar de halve finale van de Champions League.

Woensdag 2 mei 2007

We verzamelen het linnengoed en brengen het naar Kordula; de γιαγιά (oma) doet open en ik vraag (van te voren geoefend): "Η κυρία είναι στο σπίτι;" (Is mevrouw thuis?) Ze begrijpt het en roept naar boven, gelukkig geen volzin op hoge snelheid terug als antwoord.

Om 20 over 10 nemen we de bus naar Samos-stad. Het toeristenseizoen is met het vliegtuig van gisteren duidelijk begonnen; er zitten veel mensen (Duitsers en Nederlanders) te wachten op de nieuwe banken van de στάση bij de ruïnes van de tempel van Artemis. In Samos vraag ik op het kantoortje van de KTEL wanneer de zomerdienstregeling ingaat: "Maybe next week" is het typisch Griekse antwoord.

We lopen richting museum. Bij een klein marktje koop ik een potje honing; de man is duidelijk níet onder de indruk van mijn Grieks en verblijft of verbloost niet als ik hem vertel dat het voor mijn moeder van 89 is. Op de πλατεία voor het museum scharrelen wat schildpadden in het zonnetje rond. Onder een boompje ligt een kat te slapen; die bemoeit zich jammer genoeg niet met de schildpadden.

In het museumje genieten we nogmaals van de mooie collectie. Daarna lopen we de boulevard langs op zoek naar de boekwinkel waar we vorige keer zo goed geslaagd waren; bij nader inzien blijkt hij in de winkelstraat achter de boulevard te liggen. Na enig speuren vind ik de kleine notitieschriftjes met Pythagoras en andere natuurfilosofen er op voor €1.50 en niet €2.50 zoals men op boulevard ervoor vroeg. We lunchen en slenteren nog wat rond. F. koopt een paar κομπολοϊ (rozenkransje), ik koop een armbandje met het symbool voor afweer

tegen het boze oog erop (en een κομπολοΐ voor Sylvanna in dezelfde uitvoering). Bij een περίπτερα (kiosk) koop ik de krant van Samos met een artikel over de Turkse vlag aan de overkant op de voorpagina. ("Provocatie!" lees ik later met het woordenboek in de hand.)

Na een frappé op een terras naast wat Nederlanders (de broer van Jensen van de talkshow met vrouw en zoon?) lopen we terug naar het busstation. Daartegenover ontwaar ik een banketbakkerij (zacharoplasteio) waar ik een grote ronde aardewerken schaal met kataïfi voor onze Griekse klas koop (zoet gebak met suikerdraadjes). De juffrouw is duidelijk verguld met zoveel klandizie; ze doet het in een mooie doos met een strik en we krijgen 2 stukjes baklava er voor niets bij.

In de bus terug zitten wat scholieren op weg terug naar huis. Eentje zit er een stuk chocola te eten; als een klasgenoot de bus in stapt roept die: "Τρώς!" tegen hem, wat ik vrij vertaal als "Zo, zit je weer/lekker te eten!" (letterlijk: "jij eet!").

We rijden terug, en na een late siësta eten we aan de haven, gevolgd door een cappuccino en de andere halve finale van de Champions League.

Donderdag 3 mei 2007

Vandaag staat het Paleontologisch Museum in Mytilini op het programma. We zijn er alleen, ik vraag me af hoe het eigenlijk betaald wordt. Moet toch de hobby van een rijke Griek zijn ..... We bestuderen de afdeling met de flora eens goed. De inheemse flora specifiek voor Samos is vooral te vinden hoog in het gebergte; er zijn volgens mij niet veel eilanden die een berg van 1500 meter hebben.

Voor de lunch eten we bij de onovertroffen Robinsons met zijn pitta me gyros extra. In de krantenwinkel discussiëren we over die gekke Turkse vlag aan de overkant. "Handig" zegt de een; "dan kunnen we de windrichting gemakkelijk vaststellen". "Ze lijden aan een identiteitscrisis" meent een ander. "De eerste vlag was na een week al kapot door de harde wind" weet een derde.

Terug bij ons huisje is het luieren, zonnebaden en wat Grieks studeren. 's Avonds volgende we de derde halve finale op het terras: dit keer die van de UEFA Cup. Het is nu gelukkig wat zachter 's avonds zodat de jas uit kan op het terras.

Vrijdag 4 mei 2007

Voor de laatste dag besluiten we weer eens wat aktiever te worden en wandelen we naar het restaurant van Stelios buiten Pythagorion, bij het kerkje van Pros Panagia Eleousa, Potami, richting Psili Ammos. We proberen een route langs de kust te vinden, maar na de jachthaven lopen we vast. We slaan af, een stukje richting grote weg, en al zigzaggend van heuveltje naar heuveltje komen we opeens op een klein stil strandje. Daar loopt een zwerfhond die ons meteen adopteert. Uiteindelijk belanden we, een hek volgend, op de toegangsweg naar het restaurantje. De hond jaag ik weg door wat stenen naar hem te gooien.

Stelios zit alsof er geen twee jaar verstreken is gewoon op het terras achter een biertje. Zijn dochter Jade is er helaas niet. Na de nodige verhalen (avonturen met een vriendin met kind in Amsterdam die naar het ziekenhuis moest en een bod van een half miljoen voor zijn grond van een Duitse projectontwikkelaar) maakt hij een lunch voor ons. Daarna wil hij een taxi voor ons bestellen maar het telefoonnummer blijkt opeens veranderd. Mopperend rijdt hij ons zelf terug. Hij zet ons af bij het taxihuisje waar hij vervolgens de taxichauffeurs luid van zijn misnoegen op de hoogte brengt (tenminste, zo lijkt het, want zó goed is mijn Grieks nou ook nog weer niet en bovendien proberen we zo onopvallend mogelijk weg te lopen).

F. sproeit de bomen en planten bij het huisje nog eens. Ik neem een afgevallen citroen mee als souvenir voor thuis. Er zijn ook twee (late) sinaasappelen afgevallen; we eten ze direct op. Ze zijn heel zoet!

Ook de laatste avond brengen we door op een terras aan de haven. Onderweg ernaartoe lopen we Robinsons tegen het lijf. Die lacht eindelijk eens als we hem vertellen dat we morgen weggaan maar dat we volgend jaar beslist weer terugkomen.

Zaterdag 5 mei 2007

We laten de auto weer achter op het vliegveld. Tijdens de wachttijd op het vliegveld in Athene probeer ik een boekje op de kop te tikken dat ik in Athens News had gezien. Het winkelpersoneel vindt het veel te vroeg om een vinger uit te steken, behalve dan om me door

te wuiven naar het volgende winkeltje. Eéntje ligt er zelfs nog half te slapen. Enfin, dan maar per Internet.

Als we landen in Brussel is er wat consternatie: de doos met kataïfa heeft scheef gestaan en de honing is er voor een groot deel uit gelopen. Klevend aan alle kanten probeer ik het op de wc in de luchthaven een beetje schoon te maken.

Veel te vlug zijn we weer thuis en in ons gewone ritme terug.

Juni 2007

We slagen allebei dik voor het Griekse examen (ik zelf met een 10 voor het schriftelijk). We eten met de groep bij de Griek in Hasselt waar ik G. allerlei handige informatie ontfutsel over een huis kopen in Griekenland. Daarna is het even wenen om uit het ritme van de dinsdagse les te geraken (op tijd thuis – snel eten en weg!).

To Spiti Mas versie 2 ziet het daglicht: geheel gelijkvloers.

Zomer 2007

We maken een rondreis op Madagascar om de halfapen te bewonderen. Tijdens een stop bij een hotelcomplex aan zee toont de Franse eigenaar ons zijn elektriciteits-installatie op zonne-energie. Zonnepanelen, omvormer en accu's bij elkaar € 10.000,=; genoeg energie voor een half hotel (hij heeft er ook een dieselgenerator bij). Mmmm... lijkt ons wel wat.

G. mailt ons een foto van zijn nieuwe geadopteerde hond Stella, genoemd naar het Belgische bier, die voor Pampus op het terras ligt (ze was, drachtig, uit een auto gegooid). Het is over de 40 graden op Samos; gelukkig geen bosbranden zoals in de rest van Griekenland.

Herfst 2007

We beginnen met jaar 2 van Griekse les. We zijn met 12 van de groep van vorig jaar plus Patricia die jaar 2 nog een keertje doet omdat ze het vorig jaar die niet heeft kunnen voltooien. Ik scan braaf alle kopieën en aantekeningen in en mail ze naar G.; hij zit nog op Samos. Eind oktober schuift hij pas weer aan.

We storten ons op de verleden en toekomstige tijd, en de aanvoegende en gebiedende wijs. Ook de wederkerende werkwoorden komen aan de beurt.